

ISSN 1561-4980

ТЕРИТОРІАЛЬНА СТРУКТУРА СІЛЬСЬКОГО РОЗСЕЛЕННЯ ПОЛТАВСЬКОЇ ОБЛАСТІ

Мета публікації – виділити елементи територіальної структури сільського розселення населення на прикладі Полтавської області та визначити особливості його сучасної територіальної організації на обласному рівні. Розглянуто сутність територіальної структури сільського розселення та виділено його складові елементи – сільські агломерації, руральні та рурбальні кущі. Обґрунтовано функціонування сільських поселень у системах розселення на обласному, міжрайонному, районному, кущовому, місцевому рівнях залежно від зв'язків з господарського забезпечення, задоволення соціально-культурних та соціально-побутових потреб.

Ключові слова: сільське розселення; сільські поселення; територіальна структура розселення; Полтавська область.

O. A. Fediy

V. H. Korolenko Poltava National Pedagogical University

TERRITORIAL STRUCTURE OF POLTAVA REGION RURAL SETTLEMENT

The purpose of the publication – a selection of elements of the territorial structure of rural settlement by the example of Poltava region and defining features of its modern territorial organization at the regional level. The article examines the nature of the territorial structure of rural settlement and highlighted its complex elements – rural agglomerations, rural and rural nodes. The work reasonably functioning systems of rural settlements in the settlement of regional, inter-district, district, sectional, local levels, depending on the connections to ensure economic, social and cultural satisfaction and social needs.

Keywords: rural settlement; rural settlements; territorial structure of settlement; Poltava region.

Актуальність теми дослідження

Вивчення трансформаційних процесів у розселенні, що відбулися під впливом політичних, економічних і соціальних змін в Україні з часу її незалежності, є одним із найважливіших напрямів дослідження територіальної організації суспільства. Соціально-економічні зміни в сільській місцевості безпосередньо відобразилися на сільському розселенні. Сільські поселення були початком освоєння будь-якої території, а їх становлення постійно вступало у протиріччя з тенденціями розвитку суспільства, які проявлялися в досягненнях науки, впливові технічного прогресу на умови праці, відпочинок та побут населення, на вдосконалення адміністративно-територіального устрою країни. Перехід на нові форми господарювання у сільсько-господарському виробництві ускладнив соціально-економічні умови життя сільського населення, зокрема соціальне обслуговування, негативно позначився на його демографічних характеристиках, територіальній організації місць прикладання праці, культурно-побутовому, медичному обслуговуванні та мережі освітянських закладів. Незважаючи на це, сільська місцевість має значний економічний, соціальний, духовний, культурний та професійний потенціал.

Географічні дослідження, у т.ч. і суспільно-географічні, спрямовані передусім на виявлення впорядкованості об'єктів, які називають геоструктурами, або територіальними структурами [14, с. 151]. У загальному вигляді під структурою

розуміють сукупність зв'язків між елементами [1, с. 11]. Територіальна структура сільського розселення описується не лише за допомогою аналізу демографічної ситуації в населених пунктах, а й кількістю зв'язків між ними, їх якісною характеристикою, спрямованістю, масштабами тощо.

Як і всі географічні об'єкти, розселення у вигляді населених пунктів територіально неоднорідне, тому є необхідність дослідження їх особливостей та закономірностей. Пошук оптимізації територіальної організації суспільства спонукає до структурування просторової диференціації, тобто просторового впорядкування розселенських процесів, вивчення просторових поєднань поселень у їхньому взаємозв'язку та визначення різних рівнів підпорядкування. Розселення населення – надзвичайно складне та багатогранне явище, яке розвивається протягом тривалого історичного періоду під впливом природно-екологічних та соціально-економічних чинників. Дослідження сільського розселення в регіонах відображає загальні тенденції розвитку держави, тому є актуальним.

Стан вивченості питання

Теоретичним питанням розселення населення присвячено праці багатьох учених як зарубіжних, так і українських. Серед останніх можна назвати праці Б.М. Данилишина, А.І. Доценка, В.О. Джамана, М.С. Дністрянського, І.М. Дудника, В.В. Загородного, М.Д. Лесечка, О.П. Максимюк, Я.Б. Олійника, Ю.І. Пітюрєнка, І.В. Прокопи,

А.В. Степаненка, О.Г. Топчієва, М.І. Фащевського, О.І. Шаблія, Л.О. Шепетько, що висвітлюють актуальні проблеми сільської місцевості та сільського населення в Україні. Також слід відзначити дисертаційні дослідження щодо регіональних проблем розселення Л.Б. Альтгайм, О.О. Афоніної, О.В. Бабич, Н.І. Дністрянської, Г.М. Заваріки, Л.Б. Заставецької, І.Д. Ілляш, Т.Г. Кравцової, Д.С. Мальчикової, І.Г. Пандяка, В.І. Поручинського, М.Л. Сажнева, Л.Л. Семенюк, В.В. Смаля.

Зокрема, Ю.І.Пітюренко розробив типологію систем розселення як територіально цілісних поселень різної величини і народногосподарського профілю, об'єднаних стійкими виробничими та соціально-економічними зв'язками. Визначальною рисою територіальних систем розселення є саме взаємопов'язаність поселень, на відміну від їх простої сукупності, що складають мережу населених пунктів. Вчений виділив такі типи територіальних систем розселення в Україні: регіональні (міжобласні), обласні, міжрайонні локальні, районні локальні та місцеві локальні [7, 10 та ін.].

К.О. Ташук визначив територіальну структуру розселення як просторову будову з різноманітних супідрядних, взаємно розташованих поселень і їх сукупностей. За внутрішньою організацією автор виділив прості (хутір, село, місто) та складні (куш розселення, агломерація тощо) елементи територіальної структури розселення, а за якісними ознаками всі поселення об'єднав у руральні, урбаністичні, рурбальні та специфічні. Сільські поселення він вважає елементами руральних та рурбальних кушів розселення, які формують загальну територіальну структуру сільського-міського розселення, а також сільських агломерацій.

Більшість науковців розглядають територіальну структуру розселення через їхню системність. У кожній системі розселення виділяють головне поселення – її центр та всі інші поселення, які підпорядковані йому. Розселення розглядають як складну функціонально-ієрархічну структуру. Найзагальнішим ієрархічним рівнем є національна система розселення України. На сучасному етапі в межах країни деякі автори виділяють 8 рівнів (М.В. Гладій, М.Д. Лесечко) [4, с. 178-180], інші – 7 рівнів (В.О. Джаман [5, с. 10], А.І. Доценко [6, с. 73], Я.Б. Олійник, С.П. Запотоцький, О.Ю. Кононенко [11 с. 84-86], О.А. Федій [15], О.І. Шаблій [16, с. 267-271]).

Мета цієї публікації полягає у виділенні елементів територіальної структури сільського розселення населення на прикладі Полтавської області та визначенні особливостей його сучасної територіальної організації на обласному рівні.

Виклад основного матеріалу

Період трансформації економіки характеризується змінами складових господарства, що при-

зводить до змін у територіальній організації розселення, зокрема його територіальної структури. Територіальна організація географічних процесів має ознаки лінійної, ареальної, просторової впорядкованості, яка може деталізуватися за їх геометричними формами, характерними послідовностями та сполученнями складових елементів (12, с. 62). Формування територіальної структури розселення – тривалий процес, який є результатом взаємодії природи та суспільства. На території Полтавської області населення спочатку зосереджувалося у вигляді дискретних географічних утворень. Вони стали початком формування певних співвідношень як взаємопов'язаних елементів територіальної структури їх розселення. Цей простір поступово набував характерних ознак: єдності та ієрархічності. Тобто сільські поселення, які мають різний адміністративний статус, функції, людність, що теж відображається на їхньому положенні в системах розселення, є елементом територіальної структури. Виділити системи розселення – означає оцінити взаємозв'язки між поселеннями (трудова, побутова, освітня тощо) і визначити найбільші за потенціалом поселення, внутрішні взаємодії між якими перевищують їх зовнішні зв'язки (12, с. 168). Кожна система має свою будову, яку називають структурою.

Формування системи сільського розселення відбувається під дією різноманітних чинників, до найвпливовіших з яких можна віднести історичні, природно-екологічні, соціально-економічні. Аналізуючи їх, необхідно відмітити такі особливості. По-перше, їх сукупний вплив детермінований у просторі та часі, тобто їх можна поділити на чинники формування та чинники розвитку. По-друге, існуюча мережа сільських поселень виникла внаслідок життєдіяльності населення, що підкреслює опосередкований вплив чинників: сприятливі умови праці, відпочинку, побуту населення є передумовою подальшого розвитку населених пунктів, а відсутність процесів життєзабезпечення призводить до занепаду поселенської мережі.

Сільські поселення Полтавської області формувалися на рівнинній території у межах лісостепової та степової природних зон, завдяки чому мають рівномірне поширення. Для них більшою мірою характерні прості елементи, найпоширенішими з яких є хутори та села. Прості елементи утворюють територіальні сукупності поселень, об'єднані різним ступенем взаємозв'язків між собою та просторовою спільністю. Внаслідок такої взаємодії виникають складні територіальні структури сільського розселення – сільські агломерації, руральні та рурбальні куші (рис. 1).

Сільські агломерації являють собою багатовулицеві скупчення сільських поселень. Як природні структурні групи поселень вони описані в роботах

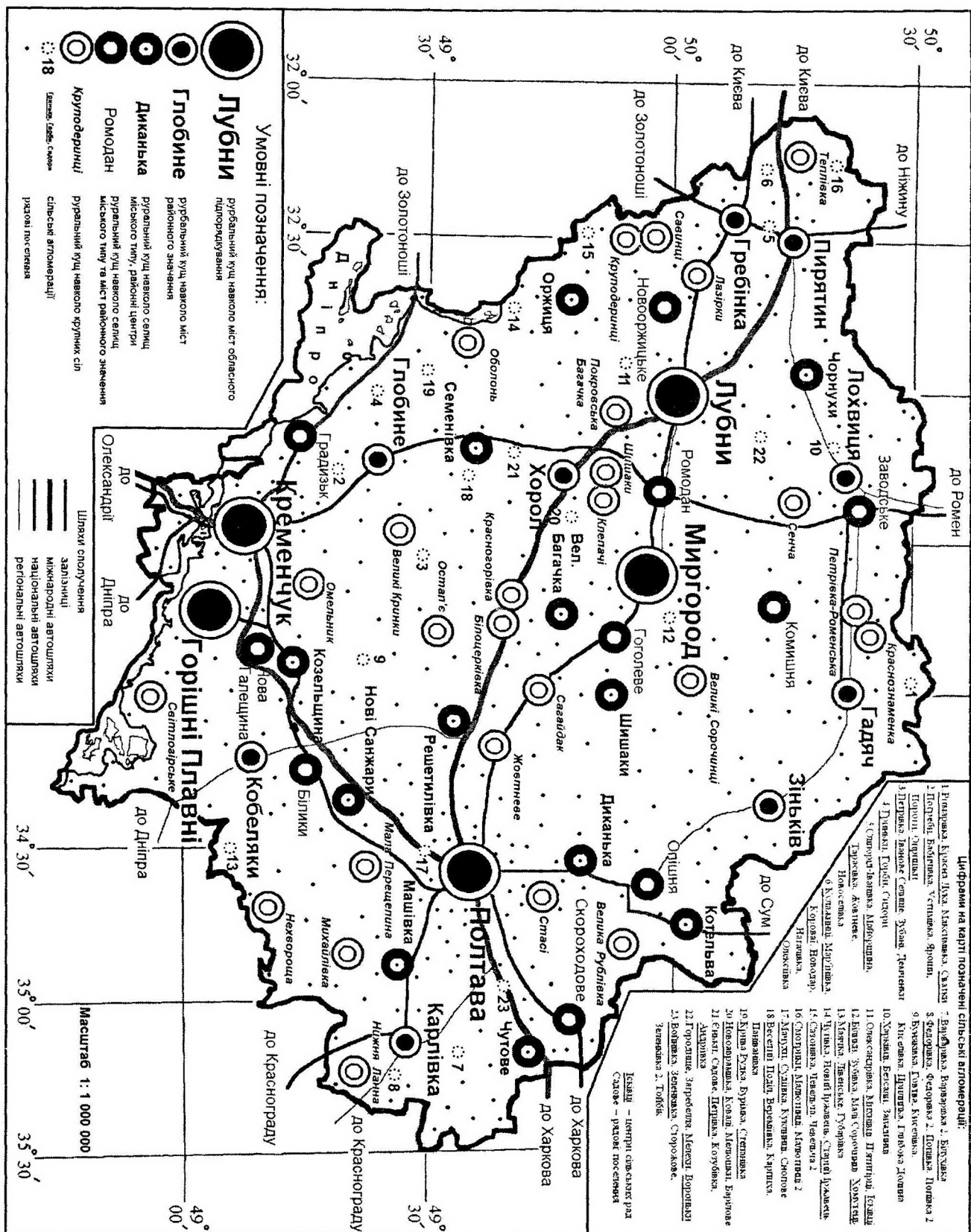

Рисунок 1. Територіальна структура розселення Полтавської області.

А.В. Видиборця, Г.Н. Рогожина [3, с. 67] та Ф.Д. Заставного [8, с. 47]. На думку авторів, такі елементи територіальної структури поширені в лісостеповій зоні України, але цей структурний розвиток групи поселень при дослідженні часто ігнорується. З.В. Мойсеєнко, Г.І. Болотов, В.М. Косенко, визначаючи перспективи розвитку малих сіл, стрічкові утворення із декількох поселень вздовж річки називають мікроагломерацією [9, с. 21].

Важлива характеристика територіальної структури розселення – її форми. На думку М.Ф. Тимчука, вона є похідною від системи розселення і являє собою рисунок її внутрішньої організації [13, с. 13]. Детальний опис форм сільського розселення дали В.Р. Беленький та Л.А. Кранц, які виділили зосереджену, крупнопоселенську, дрібнопоселенську, хутірську форми [2, с. 17].

Утворення сільських агломерацій є природним процесом, на що вказують З.В. Мойсеєнко, Г.І. Болотов, В.М. Косенко [9, с. 21]. Рівнинний рельєф та річкова мережа є головними умовами для злиття поселень Полтавщини у довгі стрічки. Розвиток поселень, особливо віддалених, за радянський період пов'язували з можливістю будівництва в межах сільських агломерацій об'єктів соціальної інфраструктури: клубів, магазинів, лікарень, шкіл, дитячих садочків тощо. У минулому така стрічкова форма розселення, коли окремі села зливалися у суцільні сельбищні території вздовж річок і балок, була дуже поширена в лісостеповій зоні.

Сільські агломерації, виділені на Полтавщині, утворилися навколо близько розташованих великих або середніх сіл вздовж річок, транспортних магістралей. Характерною їх ознакою є: суцільна стрічкова забудова, наявність управлінських структур (сільських рад) у декількох з них, концентрація об'єктів господарського та соціального призначення. У процесі дослідження виділено 23 сільські агломерації, кількість поселень в яких коливається від трьох до шести. Також вони вирізняються за площею території та чисельністю населення. Наприклад, у Глобинському районі агломерація із сіл Погреби (сільська рада), Бабичівка (сільська рада), Устимівка, Яроші, Пороги (сільська рада) та Опришки (сільська рада) займає площу 2 926,9 га, а села Чутівського району Войнівка (сільська рада), Зеленківка (сільська рада), Сторожове, Тойбік та Зеленківка 2 – всього лише 719,0 га. Сільські агломерації є центрами місцевих систем розселення.

Руральні куці розселення мають декілька підтипів залежно від формуючого центру. Селища міського типу, які є районними центрами, утворюють навколо себе територіальні структури завдяки адміністративно-управлінським функціям. Районні центри Чорнухи, Оржиця, Семенівка, Диканька, Котельва, Чутове, Нові Санжари, Решетилівка, Козельщина, Шишаки, Велика Багачка, Машівка нині

втрачають промисловий потенціал, а риси міського способу життя в них виражені лише у характері забудови центральної частини поселення, наявності окремих об'єктів соціальної сфери. Вони є центрами районних та кушових систем розселення. Специфіка територіальних структур, які утворилися навколо інших селищ міського типу, таких як Нова Галещина, Білики, Скороходове (колишня Артемівка), Гоголеве, Ромодан, Новооржицьке, Комишня, Опішня, Градизьк полягає переважно у їх транспортній функції, незначній ролі промислового виробництва, наданні соціальних послуг населенню навколишніх сіл. Місто районного значення Заводське (колишнє Червонозаводське), яке у минулому зосереджувало значний промисловий потенціал Лохвицького району, нині є транспортним вузлом та центром переробки сільськогосподарської сировини. 22 руральні куці, центрами яких є селища міського типу та місто Заводське, мають риси міських поселень лише в центральній частині, а периферія має типовий сільський ландшафт. 22 руральні куці, центрами яких є 26 великих за чисельністю населення сільських поселень, формують навколо себе територіальні структури, головним завданням яких є організація сільськогосподарського виробництва. Вони значно відрізняються від навколишніх сіл, розташованих у зоні їхнього впливу, наявністю об'єктів соціальної сфери, магазинів, транспортної інфраструктури.

Отже, всі 44 руральні куці в Полтавській області у функціональному значенні зорієнтовані на виробництво та переробку сільськогосподарської сировини, соціальний розвиток території та побутові міграції населення, транспортне обслуговування.

Руральний тип утворюється внаслідок інтеграції різних видів соціально-економічної діяльності на основі проникнення міського способу життя в сільську місцевість. Особливо це характерно для Полтави, Кременчука, Горішніх Плавнів (колишній Комсомольськ), Лубен, Миргорода, які поглинають близькі сільські поселення, значно трансформують їх та «відбирають» функції місцевих центрів розселення. Такі географічні утворення мають на своїх периферіях субурбанізований характер, але більшість поселень, навіть віддалених від міст, мають не сільський, а міський вигляд. Це проявляється і навколо малих міст – Гадяча, Глобиного, Гребінки, Зінькова, Карлівки, Кобеляк, Лохвиці, Пирятина, Хоролу. Села, які знаходяться в радіусі до 10 км, мають найтісніші зв'язки трудового та соціального характеру.

Міста обласного значення є центрами міжрайонних систем розселення.

Залежно від розміщення у складі обласної системи сільського розселення поселення із зв'язками стосовно господарського забезпечення, задоволен-

ня соціально-культурних та соціально-побутових потреб можуть бути елементами таких територіальних рівнів:

1. **Обласного** – мережа сільських поселень, розташованих у межах адміністративної області. Віддаленість від міста Полтави визначає регулярність та інтенсивність зв'язків поселень з обласним центром. Поселенський каркас Полтавської області утворюють руральні та рурбальні кущі, які нівелюють недоліки просторової розосередженості сільських поселень.

2. **Міжрайонного** – формується завдяки значним за потенціалом районним центрам. Вплив таких центрів поширюється на декілька адміністративних районів. У Полтавській області центрів такого рівня чотири: Полтавський, Кременчуцько-Горішньоплавнінський, Лубенсько-Миргородський та Гадяцький. Осередками цих центрів є рурбальні кущі навколо міст обласного підпорядкування.

3. **Районного** – мережа сільських населених пунктів у адміністративному районі. Межі районної системи розселення визначаються впливом управлінських структур на сільські поселення. У Полтавській області 25 районних центрів визначають, відповідно, 25 районних систем сільського розселення. Поселенські структури цього рівня диференційовані залежно від формуючого центру та мають широкі можливості для сільськогосподарського, агропромислового виробництва, соціального забезпечення населення сільських поселень.

4. **Кущового** – до їх складу входять центральне поселення з різноманітними об'єктами промислового, сільськогосподарського та соціального призначення та мережа сільських населених пунктів. Вони об'єднані постійними чи тимчасовими, щоденними чи епізодичними зв'язками населення з центром щодо життєзабезпечення. Головною їх ознакою є трудові та соціальні міжпоселенські зв'язки. У Полтавській області виділено 58 рурбальних та руральних кущових систем розселення, в 26 з яких центрами є сільські поселення.

5. **Місцевого** – складається з мережі населених пунктів окремого промислового чи сільськогосподарського підприємства, навчального закладу (школа, дитячий садок), лікарні чи фельдшерського пункту, магазину, які об'єднані спільними тру-

довими, соціальними та побутовими зв'язками. Зв'язки у цій системі є стійкими, щоденними, інтенсивними. Роль місцевих центрів у Полтавській області виконують 378 населених пунктів, 316 з яких – сільські.

Отже, комплексний розвиток усіх сторін життєдіяльності та життєзабезпечення як в окремих поселеннях, так і в їх системах стає спільною функцією всіх територіальних структур. Це означає, що кожне центральне поселення може виконувати ряд функцій з організації виробництва та обслуговування населення навколишніх поселень. Внаслідок цього територіальні структури формуються як сукупність функціонально-підпорядкованих поселень і зон їх впливу.

Висновки

Розселенню населення притаманні територіальна впорядкованість та організація її елементів. Територіальна структура розселення є головною характеристикою геосистеми.

Виділені складні елементи територіальної структури у сільському розселенні в Полтавській області засвідчують, що саме вони і мають стати об'єктами подальшого дослідження з метою оптимізації територіальної організації розселенських процесів.

При катастрофічному скороченні чисельності сільського населення та кількості населених пунктів у регіоні зосередження в сільських агломераціях, руральних та рурбальних кущах суб'єктів господарської діяльності, сільськогосподарських та торговельних підприємств, закладів освіти, охорони здоров'я та побутового обслуговування, культурних споруд сприяє вдосконаленню мережі сільських поселень, взаємопов'язаності їх у системах розселення всіх рівнів.

З цією метою у перспективі доцільно розширити мережу підприємств виробничої сфери, особливо з виробництва та переробки сільськогосподарської продукції, та закладів соціального призначення у населених пунктах, які мають значний потенціал та при цьому територіально не відокремлені від інших сільських поселень.

Оптимізація територіальної структури розселення – важлива передумова функціонування сільської поселенської мережі та забезпечення високої цивілізаційної життєдіяльності її мешканців.

References [Література]

1. Arkhipov Yu.R., Khuzeev R.G. (1980). *Interaction processes in the economic and geographic systems*. Kazan: Publishing House of the University of Kazan. [In Russian].
[Архипов Ю.Р., Хузеев Р.Г. Процессы взаимодействия в экономико-географических системах. – Казань: Изд-во Казанского ун-та, 1980. – 151 с.]
2. Belenky V.R., Krantz L.A. (1975). *Rural settlements in a single system of settlement*. Moscow: Znanie. [In Russian].
[Беленький В.Р., Кранц Л.А. Сельские посёлки в единой системе расселения. – М.: Знание, 1975. – 64 с.]
3. Vudyborets A.V., Rogozhin G.N. (1973). *Prospects for the development of rural settlements*. Moscow: Economy. [In Russian].
[Вудыборец А.В., Рогожин Г.Н. Перспективы развития сельских населённых пунктов. – М.: Экономика, 1973. – 152 с.]
4. Hladyi M.V., Lesechko M.D. (1998). *Rural settlement in terms of transformation of ownership*. Lviv. [In Ukrainian].

- [Гладій М.В., Лесечко М.Д. Сільське розселення в умовах трансформації форм власності. – Львів, 1998. – 205 с.]
5. Dzhaman V.O. (2003). *Regional settlement system: demographic aspects*. Chernivtsi: Ruta. [In Ukrainian].
[Джаман В.О. Регіональні системи розселення : демографічні аспекти. – Чернівці : Рута, 2003. – 392 с.]
 6. Dotsenko A.I. (1994). *Regional resettlement: problems and prospects*. Kyiv: Naukova dumka. [In Ukrainian].
[Доценко А.І. Регіональне розселення : проблеми та перспективи. – К.: Наукова думка, 1994. – 195 с.]
 7. Zagorodnyi V. V., Pitiurenko Yu.I. (1993). Settlement systems. *Geographic encyclopedia of Ukraine*. Vol. 3. Kyiv: M. P. Bazhan Ukrainian encyclopedia. [In Ukrainian].
[Загородній В.В., Питьоренко Ю.І. Системи розселення / Географічна енциклопедія України. – Т. 3. – К.: «Українська енциклопедія ім. М.П. Бажана», 1993. – С. 186.]
 8. Zastavnyi F.D. (2007). *Economic and social geography of Ukraine*. Kyiv: Navchalna knyha. [In Ukrainian].
[Заставний Ф.Д. Економічна і соціальна географія України : [підруч. для 9 кл. серед. загальноосвіт. шк.]. – К.: Навчальна книга, 2007. – 255 с.]
 9. Moiseenko Z.V., Bolotov G.I., Kosenko V.N. (1988). *Small villages of Ukraine*. Kyiv: Urozhai. [In Russian].
[Моисеенко З.В., Болотов Г.И., Косенко В.Н. Малые сёла Украины. – К.: Урожай, 1988. – 144 с.]
 10. Pitiurenko Ye.I. (1983). *Systems of settlement and territorial organization of national economy*. Kyiv. [In Russian].
[Питьоренко Е.И. Системы расселения и территориальная организация народного хозяйства. – К., 1983.]
 11. Oliynyk Ya.B., Zapototskyi S.P., Kononenko O.Yu. et al. (2007). *Regional economy: teach. guidances*. Kyiv: CST Publisher Fursa S.Ya. [In Ukrainian].
[Регіональна економіка: навч. посіб / Я.Б. Олійник, С.П. Запотоцький, О.Ю. Кононенко та ін.; за ред. Я.Б. Олійника. – К.: КНТ, Видавець Фурса С.Я., 2007. – 444 с.]
 12. Taschuk K.A. (1982). On the formation of the territorial settlement structure and the main types of its elements. *Economic Geography*, 32, 60-66. [In Russian].
[Ташук К.А. О формировании территориальной структуры расселения и основных типах её элементов // Экономическая география. – 1982. – Вып. 32. – С. 60–66.]
 13. Timchuk N.F. (1974). *Methods of feasibility study of development of cities and regions*. Kyiv: Budivelnik. [In Russian].
[Тимчук Н.Ф. Методы экономического обоснования развития городов и районов. – К.: Будівельник, 1974. – 168 с.]
 14. Topchiev O.G. (2005). *Socio-geographical research, methodology, methods, techniques*. Teach. guidances. Odessa: Astroprint. [In Ukrainian].
[Топчиев О.Г. Суспільно-географічні дослідження: методологія, методи, методики: Навч. посіб. – Одеса: Астропринт, 2005. – 632 с.]
 15. Fediy O.A. (2009). Rural settlement systems Poltava region: current state and prospects of development. *Geography and Modernity*: Kyiv, Publisher nous of M.P. Dragomanov, 21, 100-108. [In Ukrainian].
[Федій О.А. Системи сільського розселення Полтавської області : сучасний стан та перспективи формування // Географія і сучасність : зб. наук. праць Нап. пед. у-ту ім. М.П. Драгоманова. – К.: Видавництво НПУ імені М.П. Драгоманова. – 2009. – Вып. 21. – С. 100–108.]
 16. Shablii O.I. (2003). *Fundamentals of general social geography*. Textbook. Lviv: Publishing center of Ivan Franko Lviv National University. [In Ukrainian].
[Шаблій О.І. Основи загальної суспільної географії. Підручник. Львів: Видавничий центр Львівського національного університету ім. Івана Франка, – 2003. – 444 с.]

Стаття надійшла до редакції 18.08.2016

УДК 911.314: 911.373

doi: 10.15407/ugz2016.03.049

К.Є. Бессідіна

Інститут географії Національної академії наук України, Київ

ДЕМОГРАФІЧНА СИТУАЦІЯ У СІЛЬСЬКІЙ МІСЦЕВОСТІ АР КРИМ: СТАН І РЕГІОНАЛЬНІ ВІДМІННОСТІ (2003-2013 рр.)

Сільська місцевість – важлива складова територіальної структури розселення населення, тому дослідження демографічної ситуації є надзвичайно актуальним. Мета цієї роботи полягає у виявленні тенденцій розвитку демографічних процесів у сільській місцевості АР Крим, яка, з одного боку, є наслідком соціально-економічного розвитку села, зайнятості й рівня життя сільських мешканців, з іншого, – важливим критерієм господарської діяльності, наявності місць прикладання праці, розвитку соціальної сфери, екологічної ситуації у сільських районах. У регіональному розрізі проаналізовано основні демографічні показники (народжуваність, смертність, природний приріст, розподіл населення за віковими групами, міграції) впродовж десятиріччя (2003–2013 рр.). Виявлено територіальні особливості розвитку демографічної ситуації з урахуванням відмінностей соціально-економічних показників у різних сільських районах.

Ключові слова: сільська місцевість; демографічна ситуація; розселення населення; АР Крим.